

Короткий історичний огляд

Формування централізованої давньоруської держави відбувалося протягом X століття шляхом об'єднання слов'янських племен під владою київського князя. Основною формою влади було «полюддя», тобто об'їзд князем і дружиною підвладних земель з метою збору данини і звершення правосуддя. Під час полюддя відбулися події, які поклали початок корупції. Мова йде про відомий збір данини з деревлян князем Ігорем взимку 945 р. У результаті перший правитель древньоруської держави може бути удостоєний сумнівної честі називатися родоначальником лихоїмства на Русі, а дії деревлян можуть бути охарактеризовані як перша відома нам операція по боротьбі з корупцією.

Вважають, що перші згадування про корупцію на Русі з'явилися у літописах XIII століття. Зокрема, з цього приводу згадують Двінську уставну грамоту 1397-1398 років, де міститься визначення незаконної винагороди за здійснення офіційних владних повноважень — «мздоїмство», або «посула». Згідно іншої версії, «посула» в якості хабара визначається вперше у Псковській судній грамоті (1462-1471рр.). За часів Івана Грозного (XVI) було запроваджено смертну кару за вчинення дій аналогічних сучасному хабарництву. Збереглися свідчення про страту д'яка, який, крім належної йому винагороди, отримав ще й смаженого гусака, що був начинений монетами. В період правління Івана IV хабарництво, за «Судебником» 1550 року, було остаточно визнано кримінальним злочином. Але, як зазначає Карамзін М. М., законом хабарництво хоча й каралось, але чиновники постійно удосконалювали способи отримання хабарів від

відвідувачів. Чолобитник, входячи до судді, клав гроші перед образами, начебто на свічки. Тільки в день Світлого Воскресіння дозволялося суддям та урядовцям разом з червоним яйцем приймати в дарунок і декілька десятків.

В Україні з часу її виникнення були закладені суспільні норми, які не передбачали утримання чиновників за рахунок державної казни, а жили виключно за рахунок коштів відвідувачів. Тобто єдиним (до речі, цілком законним) джерелом доходів посадовців вважалися кошти, отримані від населення за виконання своїх службових обов'язків. Крім того, призначення на посаду відбувалося відповідно до ієрархії боярських прізвищ, без врахування особистих ділових якостей майбутнього чиновника. Таким чином, утворювався корпоративно-замкнений прошарок населення, зацікавлений у використанні владних повноважень для досягнення корисливих власних або групових цілей, що в свою чергу, сприяло поширенню корупції.

Такі відносини зберігалися тривалий час і за відсутності централізованої вертикальної системи державного управління вважалися соціально прийнятними. Істотні зміни почалися лише з XVI ст., коли в російській імперії сформували управлінську систему, а чи-

новникам установили грошове утримання за рахунок казни. Втім, запроваджене реформами хабарництво так і не було викоренено із соціально виправданих дій, тому що вікові традиції утримання чиновників за рахунок поборів продовжували існувати. З часу встановлення державного утримання чиновників винагородою, які отримували від населення, вже віді-

гравали роль не основних, а допоміжних доходів: їх приносили службовцям як дарунки, що мали назву «почесті». Вони не вважалися підкупом, розглядалися не як злочинне діяння, а як вияв поваги до представника влади. Злочини, пов'язані з незаконною винагородою, в російських та українських землях дістали правове закріплення в другій половині XVII ст. Хабарництво в Україні почали вважати злочином лише наприкінці XVII — початку XVIII століть.

Вітчизняні історики знайшли багато цікавих документів, які свідчать про намагання наших предків протидіяти корупції у стародавні часи.

В Конституції гетьмана Війська Запорозького П. Орлика 1710 року корупція згадується як явище, яке згубно діє на весь державний устрій. У ній також наводиться перелік корупційних дій та наголошується на необхідності боротьби з ними.

У Запорізькій Січі, Велика екстрадинаційна Рада у своєму присуді від 23 грудня 1764 року зазначила, що згідно з військовим уставом отаманам та старшинам забороняється на особисті потреби використовувати військову казну під страхом «смертного штрафу». А у випадку, якщо отаман куреня веде себе «не справно», або потакає злодіям, він підлягає покаранню і наступного разу не може бути обраний отаманом.

У дореволюційній Росії діяли затверджені Олександром III (від 3 грудня 1884 р.) правила щодо

порядку суміщення державної служби з участю в торговельних та промислових товариствах, а також у громадських і приватних кредитних установах, які містили детальний перелік посад на державній службі, які визначалися несумісними з участю у різноманітних компаніях. В російському кримінальному законодавстві кінця XIX - початку XX століття за ряд корупційних дій встановлювалася кримінальна відповідальність. Наприклад, ст. 485 «Уложения Росии об наказаниях уголовных и исправительных» (1885 р.) передбачала відповідальність для тих чиновників, які всупереч вимогам законодавства вступили у торги і зобов'язання із державною скарбницею під власним іменем або від імені дружини, дітей чи інших підставних осіб.

Декрет РНК «Про хабарництво» від 8 травня 1918 р. став першим у Радянській Росії правовим актом, що передбачав кримінальну відповідальність за хабарництво (позбавлення волі на термін не менше п'яти років, сполучений із примусовими роботами на той же термін). Цікаво, що в цьому Декреті замах на одержання або дачу хабара вважався закінченим злочином. Крім того, не був забутий і класовий підхід: якщо хабародавець належав до імущого класу і намагався зберегти свої привілеї, то він засуджувався «до найбільш важких і неприємних примусових робіт», а все майно підлягало конфіскації.

Слід відзначити, що Кримінальний кодекс УРСР 1927 року за отримання хабара при обтяжуючих обставинах передбачав застосування виключної міри соціального захисту – розстріл. Тобто, радянська влада зробила спробу боротися з корупцією найбільш радикальними методами.

У XX ст. спостерігається подальше поглиблення корупції. Цьому сприяють бурхливі історичні події. Поділ світу на два табори з різним соціально-економічним та політичним устроєм не розв'язав проблеми корупції, а, навпаки, підкреслив універсальність цього соціального феномену.

З'явилися теорії, що ґрунтувалися на ідеологічних засадах й оцінювали корупцію як явище, властиве лише окремим суспільно-економічним формаціям.

Подібне стверджували, зокрема, радянські політична й юридична доктрини. Більшість енциклопедій та словників радянської доби навмисно наголошували, що корупція — це явище, притаманне винятково буржуазним державам і суспільству, в котрому має місце експлуатація людини людиною, а державний апарат залежить від монополій, і що вже в самій економічній і політичній системі закладені для цього умови.

Прикладом спроб радянської влади боротися з корупцією може слугувати доручення Горбачова в 1985 році Б.М. Ельцину очистити Москву від корупції. Ельцин завзято взявся до справи: з 33-х секретарів райкомів міста Москви свої посади зберегли лише 10. Лише в міському комітеті за зловживання було заарештовано майже дві тисячі службовців. Як результат невдалих спроб, наприкінці 1988 року «узбецька справа» вийшла на членів самого Політбюро, яке домоглося від Горбачова її припинення.

Останнім кроком боротьби радянської влади з корупцією була прийнята в липні 1991 р. Постанова Секретаріату ЦК КПРС «Про необхідність посилення боротьби зі злочинністю в сфері економіки». Але, як не дивно, ні про хабарництво, ні про корупцію в ній не було ні слова.

Сучасний стан

Україна є країною з високим рівнем корупції. У квітні 2014 року помічник генерального секретаря ООН з прав людини Іван Шимонович у доповіді щодо ситуації з правами людини в Україні зазначав: «Корупція залишається однією з найсерйозніших проблем в Україні, і вона негативно позначилася на всьому різноманітті прав людини: цивільних, політичних, економічних чи соціальних правах, загострила нерівність, підірвала довіру до інститутів, включаючи судову систему, призвела до безкарності та зруйнувала принципи верховенства права».

У рейтингу рівня корупції, складеному організацією Transparency International у 2014 році, Україна посіла 142 місце серед 175 можливих, поряд з Угандою, Бангладеш і Гвінеєю. Це найгірший показник серед усіх країн Європи. Серед країн СНД позаду України перебувають лише країни Центральної Азії.

Корупція в Україні, незважаючи на зміну політичної еліти і прихід до влади нових людей, не змінилася, а в деяких сферах навіть зросла на 5-18%. Про це свідчить порівняльний аналіз досліджень рівнів корупції в Україні, що проводилися компаніями Transparency International, Gallup International та

Центр Разумкова у 2013-2015 роках, повідомили у прес-службі Українського інституту стратегій глобального розвитку та адаптації.

У 2013 році 47,3% українців вважали, що судова система повністю корумпована. У 2015 році такої думки були вже 66% українців – зростання склало практично 20% (дані РБК-Україна).

Аналогічна динаміка спостерігається також в інших сферах: правоохоронній – 45,5% та 64% (зростання – 18,6%), державних органах – 44,9% та 56% (зростання – 11,1%), медицині – 40,6% і 54% (зростання – 13,4).

Аналізуючи корупцію в країні, керуючий партнер PricewaterhouseCoopers дійшов висновку, що її коріння – у тіншовій економіці. Крім того, фундаментом для корупції є протиріччя в законодавстві, злиденність населення та його толерантність до хабарників.

За результатами соціологічного дослідження, проведеного на замовлення інтернет-порталу ZN.UA Київським міжнародним інститутом соціології, 47,3% українців вважають, що рівень корупції зберігся, 31,8% – що підвищився. І лише 5% відчували зменшення корупційного пресу. При цьому 15% не змогли визначитися з оцінкою масштабів корупції.

УКРАЇНСЬКИЙ
ІНСТИТУТ СТРАТЕГІЙ
ГЛОБАЛЬНОГО РОЗВИТКУ
І АДАПТАЦІЇ

НАЙКОРУМПОВАНІШІ ГАЛУЗИ

(за оцінками українців)

- РІВЕНЬ КОРУПЦІЇ В ГАЛУЗІ НА 2013 РІК
- РІВЕНЬ КОРУПЦІЇ В ГАЛУЗІ НА 2015 РІК

НА БАЗІ ДАНИХ ДОСЛІДЖЕННЯ РІВНЯ КОРУПЦІЇ В УКРАЇНІ КОМПАНІЙ TRANSPARENCY INTERNATIONAL, ЦЕНТР РАЗУМКОВА (2013-2015 РР.)

Майже 80% співгромадян переконані в тому, що за останній рік рівень корупції в країні або зберігся на попередньому рівні, або підвищився.

Якщо повернення смертної кари як необхідної реформи підтримали лише 5% опитаних, то коли тих самих людей запитали про розстріл корупціонерів, підтримка зросла в рази.

Більш ніж кожен третій громадянин України вважає, що «кращий спосіб боротьби з коруп-

цією – розстрілювати (як у Китаї)», 16% в цьому переконані абсолютно, 19,5% – скоріше згодні.

Жителям України доводиться вдаватися до корупційних дій навіть для реалізації своїх законних прав. За статистикою 60,5% жителів України знають про випадки, коли давали хабарі для прийняття законного рішення, 47,5% українців знають про випадки хабарництва для прийняття незаконного рішення.

Визначення корупції в бізнесі

Визначення корупції в бізнесі за кордоном та в Україні відрізняються

Закон України від 14.10.2014 р.

№ 1700-VII «Про запобігання корупції»:

«КОРУПЦІЯ – використання посадовою особою наданих їй службових повноважень або пов'язаних з ними можливостей з метою одержання неправомірної вигоди або прийняття такої вигоди або прийняття обіцянки/пропозиції такої вигоди для себе або інших осіб або відповідно обіцянка/пропозиція або надання неправомірної вигоди особі або на її вимогу іншим фізичним або юридичним особам з метою схилити таку особу до протиправного використання наданих їй службових повноважень або пов'язаних з ними можливостей».

Простіше кажучи, корупція – це використання свого службового становища і пов'язаних з ним прав і можливостей з метою особистої вигоди, так само як і незаконне надання такої вигоди іншим особам шляхом хабара, підкупу і будь-якими іншими подібними діями, що суперечать інтересам держави і моральним установкам суспільства.

Закон США про боротьбу з корупцією (Foreign Corrupt Practices Act - FCPA) 1977 р.:

- забороняє пропонувати або надавати будь-які блага посадовим особам, прямо або через посередників, у корупційних цілях – тобто для досягнення певної мети сприяння інтересам бізнесу;
- зобов'язує компанії вести точний і деталізований облік правочинів та операцій з активами; розробляти і впроваджувати систему управлінського обліку і контролю; забезпечити здійснення правочинів з дозволу керівництва компанії.

Положення FCPA застосовуються у відношенні не тільки виплат або передачі грошових коштів та інших ресурсів, але навіть у відношенні **обіцянки здійснити такі дії**. Навіть якщо фактично хабар не передавався, але було дано обіцянку його передати, виникає підстава для порушення справи про порушення Закону про корупцію. Крім того, хабаром буде не тільки грошова сума або подарунок, переданий посадовій особі, а й надані послуги чи інші переваги, при цьому не встановлюється мінімальний розмір таких сум.

Закон Великої Британії про хабарництво (Bribery Act) 2010 р. передбачає відповідальність за:

- підкуп (пропозицію, обіцянку або надання хабара);
- вимагання та/або одержання хабара;
- підкуп іноземних державних службовців;
- нездатність запобігти вчиненню корупційних злочинів афілійованими особами.

Антикорупційні закони США та Великої Британії мають ЕКСТЕРИТОРІАЛЬНУ дію – тобто можуть застосовуватися щодо українських компаній.

Варто пам'ятати, що:

Корупція може здійснюватися у два способи:

1

Використання особою службових повноважень (діяльності, здійснюваної працівником в рамках службових обов'язків або розширення меж службових обов'язків) або пов'язаних з ними можливостей (сприятливих, доцільних або вигашних обставин) з метою одержання неправомірної вигоди або прийняття такої вигоди або прийняття обіцянки/пропозиції такої вигоди для себе чи інших осіб

2

Обіцянка/пропозиція чи надання неправомірної вигоди особі або на її вимогу іншим фізичним чи юридичним особам з метою схилити цю особу до протиправного використання наданих їй службових повноважень або пов'язаних з ними можливостей

Основні причини корупційної поведінки:

Жадібність:

- Недостатність етичної поведінки
- Раціоналізація (самовиправдання, засноване на індивідуальному відчутті права на отримання блага)

Тиск:

- Існування середовища «Перемога за будь-яку ціну» («Досягнення результатів – понад усе! Ціль виправдовує засоби!»)

Протидія корупції означає:

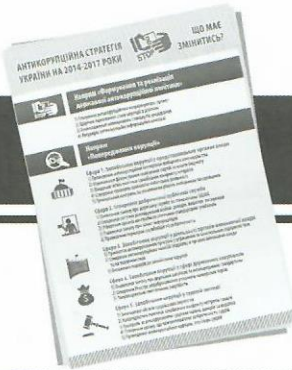
Діяльність органів державної влади, місцевого самоврядування, інститутів громадянського суспільства, організацій і фізичних осіб у межах їхніх повноважень:

- а)** із запобігання корупції, в тому числі щодо виявлення і подальшого усунення причин корупції (профілактика корупції);
- б)** з виявлення, запобігання, припинення, розкриття та розслідування корупційних правопорушень (боротьба з корупцією);
- в)** з мінімізації та ліквідації наслідків корупційних правопорушень.

При суворому дотриманні таких принципів:

- 1)** визнання, забезпечення і захист основних прав і свобод людини і громадянина
- 2)** законність
- 3)** публічність і відкритість діяльності державних органів та органів місцевого самоврядування
- 4)** невідворотність відповідальності за вчинення корупційних правопорушень
- 5)** комплексне використання політичних, організаційних, інформаційно-пропагандистських, соціально-економічних, правових, спеціальних та інших заходів
- 6)** пріоритетне застосування заходів із запобігання корупції
- 7)** співпраця держави з інститутами громадянського суспільства, міжнародними організаціями та фізичними особами

ЗА
КОРУПЦІЮ !
РОЗРАХОВУЄТЬСЯ
КОЖЕН З НАС

Антикорупційна стратегія в Україні на 2015-2017 роки

Створення в Україні системи прийняття рішень щодо антикорупційної політики, а також формування суспільної підтримки у подоланні корупції

Створення прозорих засад фінансування проведення виборів, діяльності політичних партій, посилення громадського контролю за їх діяльністю

Створення системи доброчесної та професійної публічної служби відповідно до міжнародних стандартів і кращого світового досвіду

Запровадження ефективних антикорупційних програм в органах виконавчої влади та державних підприємствах

Реформування законодавства про державні закупівлі

Усунення корупційних передумов ведення бізнесу, формування сприятливого для відмови від корупційної практики бізнес-клімату та нетолерантного ставлення бізнесу до корупції

Реформування судової влади в Україні та усунення ризиків корупції у судочинстві

Реалізація права осіб на доступ до інформації, забезпечення відкритості суспільно необхідної інформації

Створення системи інструментів для ефективного виявлення та розслідування корупційних злочинів

Формування у суспільстві ідеї нетерпимості до проявів корупції

КОРУПЦІЯ ДЛЯ БІЗНЕСУ ШКІДЛИВА

Перешкоди просуванню та закріпленню кращих кадрів, розбещення персоналу та погіршення морального середовища у колективі

Падіння конкурентоздатності, втрата клієнтів та доходів, гальмування розвитку

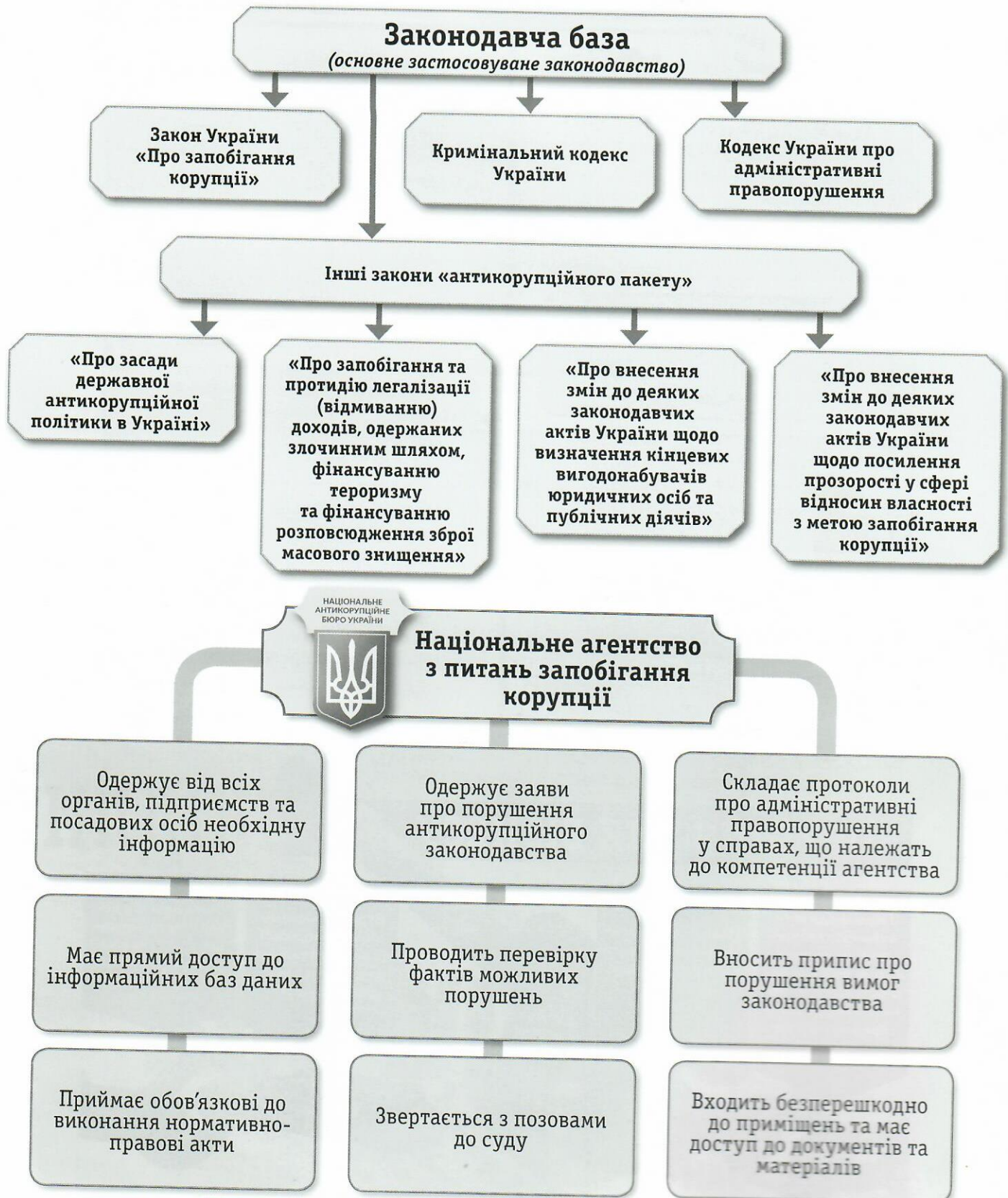
Втрата конфіденційної інформації та інтелектуальної власності, розкрадання цінностей

Зниження або доведення до «нуля» репутаційного капіталу підприємця та його бізнесу

ЗАКОНОДАВСТВО ПРО ПРОТИДІЮ КОРУПЦІЇ В УКРАЇНІ

Основні тенденції боротьби з корупцією в Україні сьогодні:

Необхідність боротьби з корупцією в Україні регулярно озвучується першими особами держави

Вирішення проблеми корупції є одним з пріоритетів для українського суспільства у контексті євроінтеграції

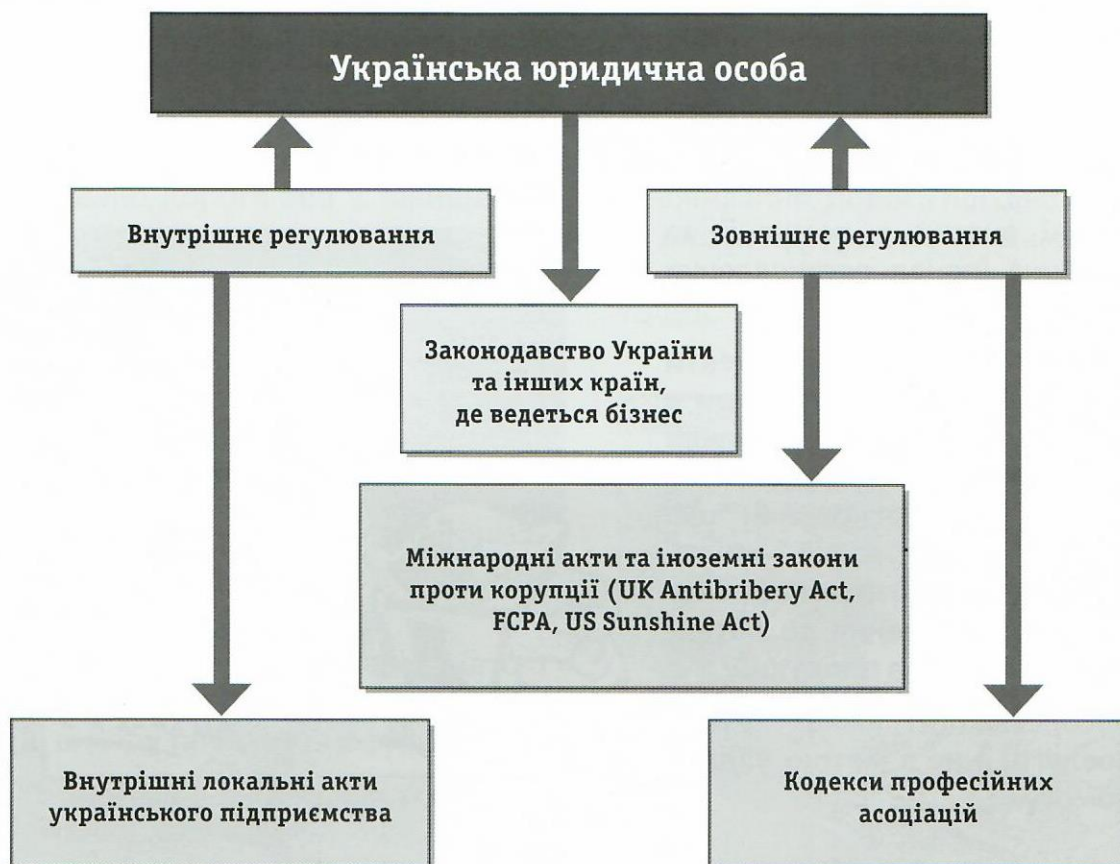

Реформи та боротьба з корупцією входять до переліку вимог ЄС до України

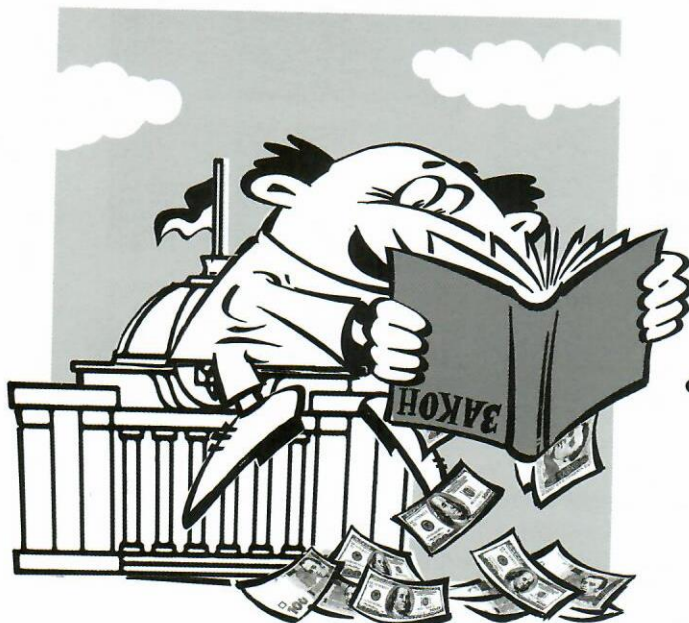
Прийнятий Закон України «Про засади державної антикорупційної політики в Україні (Антикорупційна стратегія) на 2014-2017 роки»

Комплексне вирішення проблеми корупції передбачає використання вітчизняного антикорупційного законодавства на тлі тісної міжнародної взаємодії різних інститутів регулювання підприємницької діяльності.

Приклади корупційних ситуацій

Лобіювання інтересів підприємця або компанії

- Ухвалення місцевого (локального) нормативного акту, що незаконно враховує конкретний інтерес конкретного підприємця (переведення землі з однієї категорії в іншу, зміна генерального плану для будівництва певного об'єкту, внесення змін до чинного нормативного акту під конкретну ситуацію з наступним скасуванням такого рішення після врегулювання ситуації, видача субсидій в обхід процедури тощо).
- Підкуп або обіцянка інших вигідних чиновнику чи посадовій особі з метою «закрити очі» на порушення при перевірках, прискорити отримання дозвільних та інших документів, «вирішити» питання без дотримання встановлених процедур тощо.

Благодійність, спонсорство, внески

- Членські внески в асоціації та об'єднання (понад встановлених положенням).
- Пожертви на соціальні проекти та благодійні внески у фонди в якості «відкату» при укладенні договорів поставки. При цьому керівники або засновники цієї благодійної організації мають безпосереднє (або через афілійованих осіб) ставлення до потенційного замовника продукції.
- Спонсорська підтримка – за певні послуги, а не з метою надати допомогу.

Тендери та конкурси

- Відкати при участі у тендерах, підставні особи для участі в конкурсах і торгах.
- Оплата компанією послуг представника за сприяння при проведенні тендеру, при якому представник використовує свої особисті зв'язки з чиновником, який сприяє виграти тендер за відповідну винагороду чи інші вигоди.
- Запрошення компанією делегації державних посадових осіб, що курують питання укладання держконтрактів на виконання робіт або послуг, з метою ознайомлення з інноваційним виробничим процесом з наданням таких преференцій: переліт, включаючи декількох членів сімей, першим класом, проживання у п'ятизірковому готелі, шопінг, екскурсії, семінари, розваги і все за рахунок компанії. Мета – можливість укладення вигідного держконтракту.

Особливі види видатків (подарунки та гостинність)

1. Подарунки і підношення – дорогі, особливі (під конкретний інтерес, наприклад, хобі того, хто вирішує питання).
2. Сувенірна продукція компанії – невиправдано дорога або у завищених обсягах.
3. Продукція для участі у виставках і заходах – фактично завуальована форма подарунків, може бути навіть спеціально виготовлена під виглядом виставки для конкретного одержувача за певні послуги.
4. Представницькі витрати на організацію ділових зустрічей – завищені розцінки або уявні послуги.
5. Вечеря з діловим партнером з метою святкування успіху проекту, наприклад, виходу продукту на ринок.
6. Пропозиція представнику протилежної сторони під час переговорів провести вихідні на гарному курорті з покриттям усіх витрат, якщо переговори пройдуть успішно.
7. Оплата послуг (видатки на відрядження, витрати на прийом гостей, за проживання, дорога поїздка вихідного дня за програмою «все включено», ресторан, розваги, навчання дітей тощо).

Особиста вигода

- Дії співробітника в інтересах власного бізнесу або бізнесу близьких родичів, наприклад, присвоєння під виглядом законних угод майна організації в інтересах ключових осіб або їхніх родичів і знайомих.
- Одержання неправомірної вигоди від контрагентів при виконанні визначених у організації робіт за зниженими розцінками, в обхід встановлених процедур або з порушенням встановлених вимог.
- Обман з метою одержання вигоди – спотворення звітів про результати діяльності та фінансової звітності.
- Незаконне привласнення активів компанії – фіктивні контрагенти, завищення сум до відшкодування, крадіжки зі складу, фальшиві відвантаження, розголошення конфіденційної інформації, фіктивні працівники, невідпрацьовані понаднормові, фіктивні рахунки тощо.
- «Ліві» доходи – одержання плати за послуги, що надаються від імені організації, мимо каси або збільшення вартості послуг з утриманням частини собі в кишеню.

АНЕКДОТ

Школа. Наші дні.
- Доброго дня, діти. Тема сьогоднішнього уроку «Відкат». Хто мені скаже, що таке відкат?
- Відкат – це грошовий еквівалент подяки за те, що в тендері вибрали саме нашу фірму.
- А що таке тендер?
- Тендер – це чемпіонат галузі за відкатами.
- Молодець, сідай, шість. Чотири тобі і два сам знаєш куди!..

Конфлікт інтересів

- Ведення особистого бізнесу з роботодавцем та/або його контрагентами.

- Непотизм (кумівство) – влаштування на роботу в обхід конкурсу або людини, яка напевне не відповідає вимогам, вирішення питань «опікуваного», завищена заробітна плата, неслужбові відносини, «уявні» співробітники (одержують зарплату, але не працюють), суміщення робіт тощо.

ПРИМІТКА:

Потенційний конфлікт інтересів –

наявність у особи приватного інтересу у сфері, в якій особа здійснює свої службові або представницькі повноваження, який може вплинути на об'єктивність або неупередженість прийняття рішень, або на здійснення чи нездійснення дій під час виконання зазначених повноважень.

Реальний конфлікт інтересів –

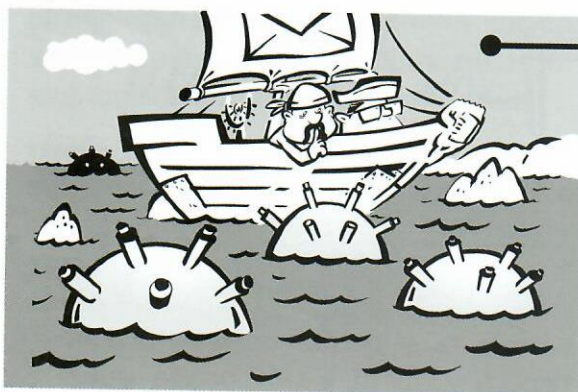
протиріччя між приватним інтересом особи та її службовими або представницькими повноваженнями, що впливає на об'єктивність і неупередженість прийняття рішень, або на здійснення чи нездійснення дій під час реалізації зазначених повноважень.

Чому корупційний бізнес нестійкий?

1. Пряма залежність
успіху від
персоналій
(що буде завтра?)

2. Особиста безпека
власників
і топ-менеджерів
завжди під
загрозою

3. «Помилково зрозумілі інтереси
служби» найманим керівництвом

Тільки два приклади:

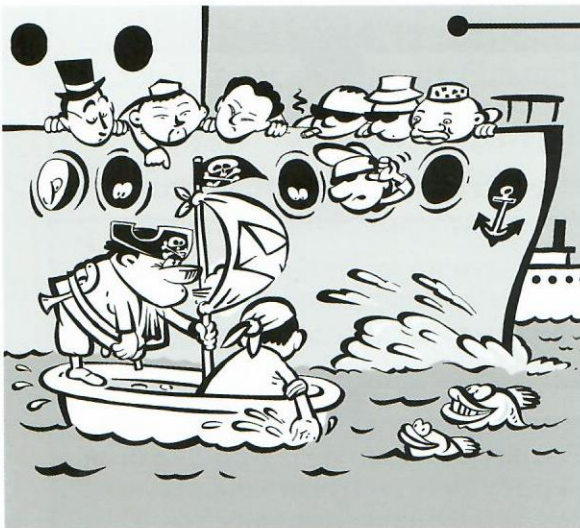
У квітні 2014 року російська «дочка» Hewlett-Packard визнала свою провину в порушенні FCPA у справі про дачу хабарів російським урядовцям з метою одержання великого контракту з Генеральною прокуратурою РФ. Загальна сума штрафів - \$108 млн.

Daimler Chrysler Automotive Russia ZAO (DCAR) - російська дочірня компанія Daimler - в 2010 році погодилася виплатити \$27,26 млн в якості кримінальних санкцій. DCAR звинувачувалася в участі у практиці виплати хабарів іноземним урядовцям з метою укладення контрактів з держструктурами на придбання автомобілів Daimler. Компанія використала корпоративні рахунки, касу, офшорні рахунки, шахрайські платіжні схеми та посередників.

4. Втрата кращих співробітників - питання часу

5. Ринки:

- вирішення завдання переорієнтації з Росії на Захід - хто буде партнером? (UK Bribery Act передбачає відповідальність компанії, що здійснює діяльність у будь-якій країні світу через філії, дистриб'юторів, постачальників, підрядників, працівників тощо)
- на глобальному ринку (наприклад, ринку ЄС) конкуренти моментально «задавлять», ініціюючи антикорупційні, антимонопольні та інші розслідування
- допуск до тендерів буде все більш проблематичним

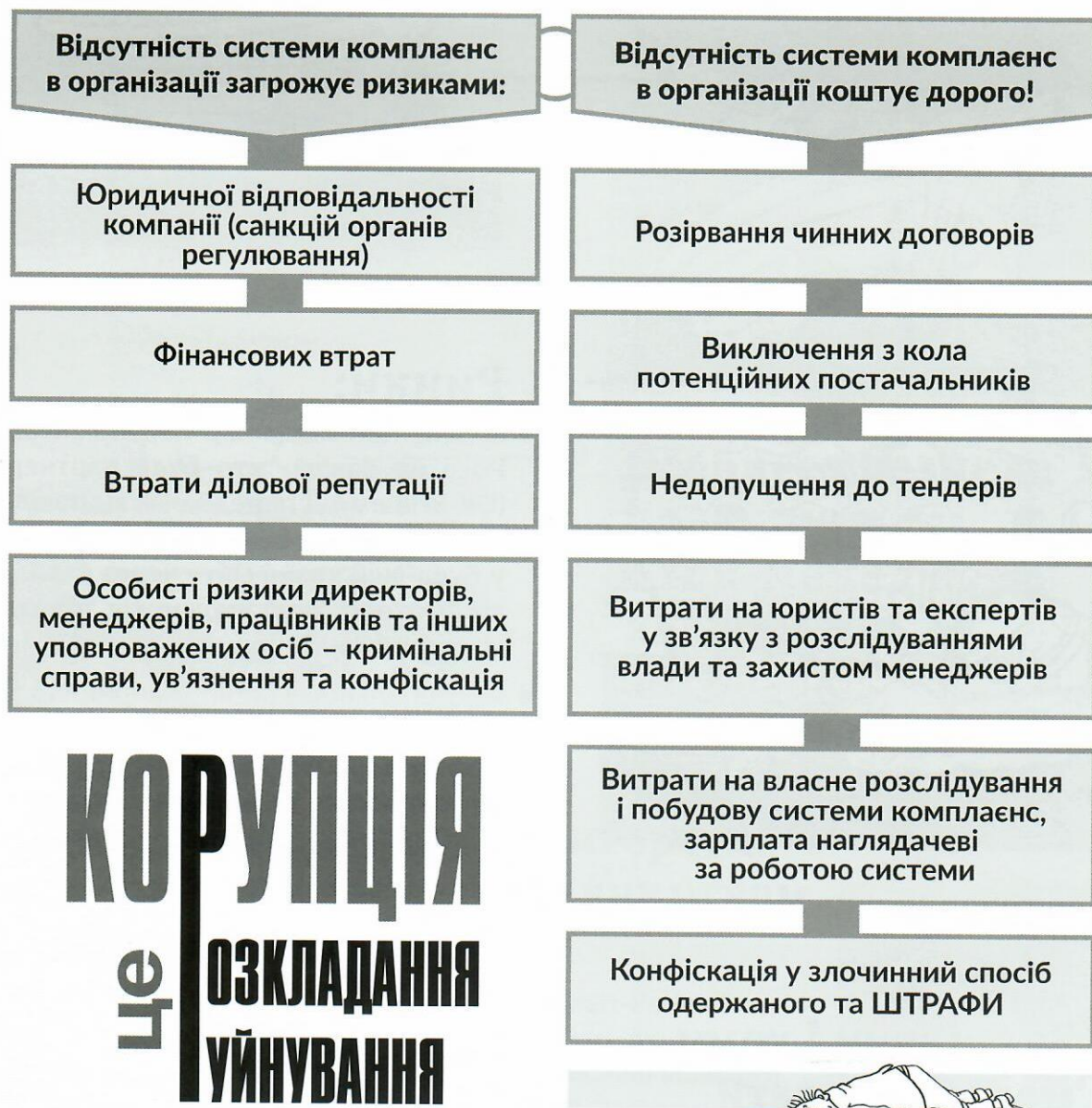
6. За скільки і кому можна продати корупційний бізнес?

- якщо є корупція, значить бізнес є неефективним без неї
- покупець відповідає за все, що раніше скоїла компанія, яку він купує
- якщо вся компанія досі була «заточена давати» – міняти ситуацію буде складно, довго та дорого

Практична користь від впровадження в організації КОМПЛАЄНС-ПОЛІТИКИ

УВАГА!

Необхідно враховувати той факт, що за загальним правилом, при застосуванні до юридичної особи заходів кримінально-правового характеру, суд враховує ступінь тяжкості скоєного злочину, розмір завданих збитків, розмір неправомірної вигоди, а також вжиті юридичною особою заходи для запобігання корупції.

Основні переваги впровадження в організації комплаєнс-політики

COMPLIANCE

- 1 Поліпшення конкурентоспроможності організації, включаючи доступ до фінансів і статус безпечного партнера.
- 2 Підвищення надійності і справедливості транзакцій.
- 3 Поліпшення репутації організації та забезпечення більшої довіри.
- 4 Поліпшення практики організації з управління ризиками.
- 5 Поліпшення відносин з третіми сторонами.
- 6 Попередження порушень на ранній стадії.
- 7 Захист від розкрадань, шахрайства і зловживань з боку інших компаній.
- 8 Переваги при участі у державних та муніципальних тендерах.
- 9 Підвищення довіри партнерів і способу доступу до співробітництва з великими міжнародними компаніями.

КОРУПЦІЯ – ВОРОГ

держави,
суспільства, прогресу,
демократії, справедливості

КОМПЛАЄНС

1 Звідки взявся комплаєнс і що це таке

Комплаєнс (англ. *compliance* – походить від дієслова *to comply* – відповідати) – буквально означає дію відповідно до запиту або вказівки

«Комплаєнс» як поняття народився в минулому столітті в США і прийшов в українську правову систему під впливом міжнародної бізнес-спільноти. З урахуванням того, що Україна інтегрується у світову економіку, впровадження комплаєнс-заходів у діяльність комерційних і державних структур – нагальна історична необхідність.

Комплаєнс-заходи тісно пов'язані з протидією корупції, проте за своїм глибинним змістом відчутно ширше антикорупційних заходів. Комплаєнс покликаний не лише протидіяти корупції, але й створювати умови для ведення чесного і прозорого бізнесу.

COMPLIANCE

Комплаєнс – це перш за все:

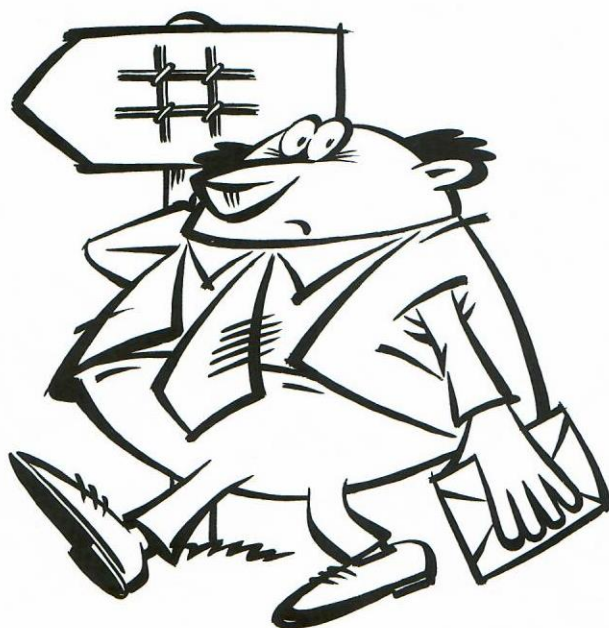

Комплаєнс заходи –

це система управління і контролю в організації, пов'язана із забезпеченням відповідності діяльності організації та персоналу вимогам законодавства, нормативних документів, правил і стандартів наглядових органів, галузевих асоціацій та саморегулівних організацій (кодексів поведінки тощо).

Мета комплаєнс-політики – мінімізація або виключення комплаєнс-ризиків – ризиків невідповідності, які можуть проявлятися у формі застосування юридичних санкцій чи санкцій регуляторних органів, фінансових або репутаційних втрат як результат невідповідності законам, правилам і стандартам.

Кожен вибирає сам як вести справи:

ЗА ПОНЯТТЯМИ або ПО ЗАКОНУ

Основні принципи комплаєнс-політики юридичних осіб

(Ст. 61 Закону України «Про запобігання корупції»)

а. Юридичні особи забезпечують розробку та вжиття заходів, які є необхідними та обґрунтованими для запобігання та протидії корупції у діяльності юридичної особи.

1 Визначення чітких положень, етичних правил і санкцій таким чином, щоб співробітники не використовували свої повноваження/посади і можливості для одержання неправомірної вигоди для себе чи інших осіб

2 Запровадження правил, що стосуються одержання подарунків, конфлікту інтересів тощо

3

Запровадження обмежень
щодо спільної роботи з родичами
в одній юридичній особі

АНЕКДОТ

Родичі при владі –
це не корупція,
а «сімейні трудові
династії».

4

Введення антикорупційної експертизи (антикорупційного оцінювання) внутрішніх правил і положень юридичних осіб з метою спрощення процедур, виявлення і припинення можливих недоліків, що дозволяють корупції проявитися у діяльності юридичної особи

5

Запровадження інструментів
для оцінки корупційних ризиків

ЦИТАТА

«Не бери хабарів ні за які гроші»
Василь Туренко

6 **Визначення обмежень**
стосовно сумісництва
та суміщення з іншими
видами діяльності

7 **Розробка та затвердження**
правил етичної поведінки
для працівників

8 **Розробка захисту**
викривачів і різних форм
інформування для викриття
порушень/правопорушень

9 **Введення**
антикорупційних положень
в актах/рішеннях/контрактах:
запровадження конкретних
антикорупційних положень до
різних видів угод є важливим
методом для включення питання
корупції до діалогу з партнерами

10

Організація семінарів та тренінгів з питань боротьби з корупцією для співробітників

11

Запровадження максимальної прозорості та відкритості до третіх осіб

12

Розробка процедур моніторингу, оцінки та періодичного аналізу заходів боротьби з корупцією

ОСНОВНІ ПРИНЦИПИ КОМПЛАЄНС

6.

Посадові та службові особи юридичних осіб, інші особи, які виконують роботу та перебувають з юридичними особами у трудових відносинах, зобов'язані:

Не вчиняти та не брати участі у вчиненні корупційних правопорушень, пов'язаних з діяльністю юридичної особи

Утримуватися від поведінки, яка може бути розцінена як готовність вчинити корупційне правопорушення, пов'язане з діяльністю юридичної особи

Невідкладно інформувати посадову особу, відповідальну за запобігання корупції у діяльності юридичної особи, керівника юридичної особи або засновників (учасників) юридичної особи про:

- випадки підбурення до вчинення корупційного правопорушення, пов'язаного з діяльністю юридичної особи;
- випадки вчинення корупційних або пов'язаних з корупцією правопорушень іншими працівниками юридичної особи або іншими особами;
- виникнення реального, потенційного конфлікту інтересів.

Примітка:

Всі особи, що перебувають у відносинах з юридичними особами, повинні:

- не бути залученими (пасивно або активно) до будь-якого виду діяльності, що має елементи корупції або інші порушення законів або правил;
- повідомити відповідальним особам про будь-яку форму корупції або конфлікт інтересів.

Ало, шефе!
Я тут знайшов
корупційну схему!

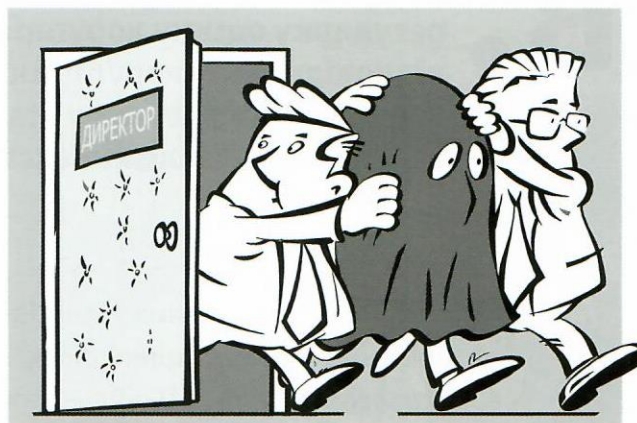

Звернути увагу!

Юридичним особам рекомендовано брати до уваги принципи захисту викривачів – тих, хто викриває корупцію. Стаття 53 Закону «Про запобігання корупції» говорить, що будь-яка людина, що повідомляє про такі дії, перебуває під захистом держави. Правоохоронними органами до них можуть бути застосовані правові, організаційно-технічні та інші спрямовані на захист від протиправних посягань заходи.

Усі такі особи та члени їхніх сімей захищені від того, щоб бути звільненими або змушеними звільнитися, від притягнення до дисциплінарної відповідальності та від будь-яких інших негативних заходів впливу (переведення, атестація, зміна умов праці,

відмова в призначенні на вищу посаду, скорочення заробітної плати тощо) або щоб бути об'єктом таких погроз, заходів або дій у зв'язку з повідомленням інформації про порушення вимог, встановлених Законом.

Примітка: згідно ст. 1 Закону «Про запобігання корупції», члени сім'ї – це особи, які перебувають у шлюбі, а також їхні діти, у тому числі повнолітні, батьки, особи, які перебувають під опікою і піклуванням, інші особи, які спільно проживають, пов'язані спільним побутом, мають взаємні права та обов'язки (крім осіб, взаємне право і зобов'язання яких не носять характеру сімейних), у тому числі особи, які спільно проживають, але не перебувають у шлюбі.

Інформація про викривачів – їхня ідентифікація – може бути розкрита лише після згоди викривачів. Якщо працівник юридичної особи повідомляє про правопорушення відповідальній особі, остання не може розкривати особистість викривача третім особам.

В. Керівник, засновники (учасники) юридичної особи забезпечують регулярну оцінку корупційних ризиків у її діяльності і здійснюють відповідні антикорупційні заходи. Для виявлення та усунення корупційних ризиків у діяльності юридичної особи можуть залучатися незалежні експерти, зокрема для проведення аудиту

Визначення корупційних ризиків організації – процес оцінки рівня вразливості всіх сфер її діяльності:

- виявлення відповідних корупційних ризиків у різних сферах діяльності окремої організації;

- оцінка наслідків корупційних ризиків;

- визначення заходів щодо зниження або усунення корупційних ризиків.

АНЕКДОТ
Чиновники – це люди, що надають населенню корупційні послуги.

Г. Юридичним особам рекомендується:

ЗАБЕЗПЕЧИТИ УМОВИ

для отримання сигналів від своїх співробітників про порушення, вчинені іншими особами, в тому числі використовуючи спеціальні телефонні лінії, веб-сайти, електронний зв'язок, призначивши спеціальних осіб для такої відповідальності.

ПРИЙНЯТИ ВНУТРІШНІ ПРОЦЕДУРИ

для подання звернень, які включають в себе такі можливості:

- 1** Звіти можуть бути оформлені працівником усно, письмово, за допомогою електронних засобів, анонімно тощо;
- 2** Звернення можуть бути надані – у межах організації (директору, уповноваженій особі) або за межі організації (у правоохоронні органи, Національне агентство);
- 3** Права, обов'язки та відповідальність відповідальної особи (керівника, уповноваженого), захистити викривачів всередині компанії;
- 4** Санкції, якщо відповідальна особа свідчить про особистість викривача третім особам (можливо);
- 5** Систему винагород за викриття порушення (можливо).

Антикорупційна комплаєнс-політика (програма)

(Ст. 62 Закону України «Про запобігання корупції»)

Антикорупційна програма – комплекс правил, стандартів і процедур щодо виявлення, протидії та запобігання корупції у діяльності юридичної особи

Прийняття спеціальних антикорупційних програм
Є **ОБОВ'ЯЗКОВИМ** для:

- державних, комунальних підприємств, господарських товариств (у яких державна або комунальна частка перевищує 50 відсотків), де середньооблікова чисельність працюючих за звітний (фінансовий) рік перевищує п'ятдесят осіб, а обсяг валового доходу від реалізації продукції (робіт, послуг) за цей період перевищує сімдесят мільйонів гривень;
- юридичних осіб, які є учасниками попередньої кваліфікації, учасниками процедури закупівлі відповідно до Закону України «Про здійснення державних закупівель», якщо вартість закупівлі товару (товарів), послуги (послуг), робіт дорівнює або перевищує 20 мільйонів гривень.

Решті юридичних осіб прийняття спеціальних антикорупційних програм **РЕКОМЕНДУЄТЬСЯ**

ЦИТАТА
«Чим більший «калібр» прийнятого рішення, тим відчутніший відкат».
Валерій Красовський

АНЕКДОТ

Нова грошова одиниця для чиновника – ВКРАЛЬЙОН.

З ЧОГО ПОЧАТИ?

Визначення корупційних ризиків у всіх наявних бізнес-процесах, а саме:

Аналіз структури організації

1

2

Визначення основних сфер корупційного ризику

Визначення ключових посад

3

4

Необхідність періодичної оцінки ризиків

Створення переліку ділових операцій, що перебувають в зоні комплаєнс-ризиків

5

Визначення особи, відповідальної за антикорупційну політику в компанії

6

7 Кодекс етики

Інформування та регулярне навчання персоналу антикорупційним питанням/етичному веденню бізнесу

8

9 Розробка та впровадження зрозумілої та ефективної антикорупційної політики, а також внесення відповідних доповнень до інших політик компанії

9

ЦИТАТА

«Поганих політиків корумпують хороші бізнесмени».

Джозеф Фок

АНЕКДОТ

Дороги погані, тому що відкати за них гарні.

Періодична перевірка
знань персоналу з цих
питань

10

11

Моніторинг
ефективності
антикорупційної
програми

Лінії довіри та
перевірка інформації,
одержаної через
лінії довіри

12

ЦИТАТА

«Хабар знищує перешкоди і скорочує
відстані, він робить серце чиновника до-
ступним для обивательських негараздів».
Михайло Салтиков-Щедрін

АНЕКДОТ

Чому боротьба з корупцією не має сенсу?
Тому що всі ненавидять
корупціонерів, але
кожен хоче ним
стати.

Основний зміст антикорупційної програми:

1 Сфера застосування та коло осіб, на яких поширюються її положення.

Для юридичної особи було б добре мати одну програму, яка буде застосовуватися для всіх співробітників однаково. У такому випадку ставлення до всіх співробітників буде однаковим і всім відомим.

2 Вичерпний перелік та опис антикорупційних заходів, стандартів, процедур та порядок їх виконання (застосування), в тому числі порядок проведення періодичної оцінки корупційних ризиків у діяльності юридичної особи.

3 Норми професійної етики працівників юридичної особи.

Примітка: Етичні стандарти дуже важливі і повинні бути включені до кодексу поведінки. Цей документ призначений для пояснення місії, цінностей організації та принципів, пов'язуючи їх зі стандартами професійної етики. Кодекс забезпечує наявні принципи, є інструментом для заохочення дискусій з етики і для поліпшення способів вирішення дилем, упереджень і сірих зон, які зустрічаються у повсякденній роботі співробітників. Етичні норми дають можливість організаціям створити позитивний імідж для своєї компанії, що може привести до більш сприятливого політичного і нормативно-правового середовища і підвищення рівня суспільної довіри і довіри серед важливих партнерів і зацікавлених сторін.

4

Права та обов'язки працівників та засновників юридичної особи у зв'язку із запобіганням та протидією корупції в діяльності юридичної особи, наприклад, у разі приймання подарунків, конфлікту інтересів, зобов'язань щодо запобігання корупції, положень про захист викривачів.

5

Права та обов'язки Уповноваженого як посадової особи, відповідальної за запобігання корупції, та порядок регулярного звіту Уповноваженого перед засновниками (учасниками) юридичної особи, а також процедури відносно повноважень і компетенцій Уповноваженого.

6

Порядок здійснення належного нагляду, контролю та моніторингу за дотриманням антикорупційної програми в діяльності юридичної особи, а також оцінки результатів здійснення передбачених нею заходів.

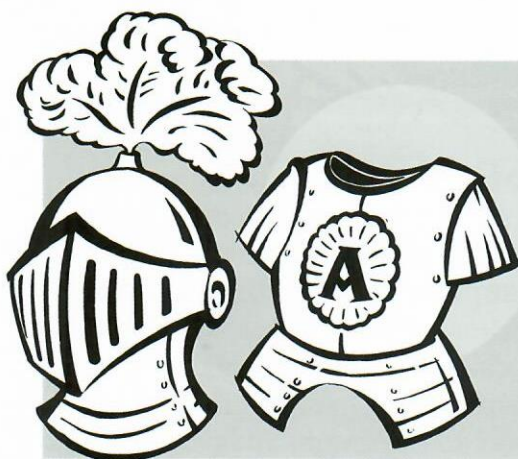
Не повірю в повну перемогу над корупцією доти, поки кількість проданих конвертів в країні не зрівняється з кількістю надісланих листів.

7

Умови конфіденційності інформування Уповноваженого працівниками про факти підбурювання їх до скоєння корупційного правопорушення або про скоєні іншими працівниками або особами корупційних або пов'язаних із корупцією правопорушень.

9

Процедура інформування Уповноваженого працівниками про виникнення реального, потенційного конфлікту інтересів, а також порядок врегулювання виявленого конфлікту інтересів.

8

Процедури захисту працівників, які повідомили інформацію про корупційні або пов'язані із корупцією правопорушення.

10

Порядок проведення індивідуального консультування Уповноваженим працівником юридичної особи з питань застосування антикорупційних стандартів і процедур.

10

Порядок проведення періодичного підвищення кваліфікації працівників у сфері запобігання та протидії корупції.

11

Застосування заходів дисциплінарної відповідальності до працівників, які порушують антикорупційні програми.

12

Порядок вживання заходів реагування на виявлені факти корупційних або пов'язаних із корупцією правопорушень, зокрема, інформування уповноважених державних органів, проведення внутрішніх розслідувань.

АНЕКДОТ

Приходить мужик в мерію. Заходить до кабінету чиновника, а у того на столі таблички: «Не палити» і «Хабарів не беру». Мужик: – Я хочу отримати одну квартиру у власність, але прав на неї жодних не маю. Порадьте, будь ласка, як мені бути. Чинуша прибирає зі столу табличку «Не палити» і каже: – А давайте-но ми з вами для початку закуримо...

Впровадження комплаєнс-політики

1

Особистий приклад керівництва («тон, що задається на самому верху»), спрямований на створення впевненості співробітників і ділових партнерів в абсолютній нетерпимості керівництва компанії до корупції.

Антикорупційна програма повинна бути схвалена керівниками юридичних осіб після її розгляду працівниками цієї юридичної особи.

2

3

Положення антикорупційної програми повинні бути включені до трудових договорів, правил внутрішнього розпорядку юридичної особи, а також вони можуть бути включені до угод, укладених юридичною особою з її партнерами.

Текст антикорупційної програми повинен постійно перебувати у відкритому доступі (може бути розміщений у внутрішній інформаційній системі або на веб-сторінці юридичної особи, на дошці оголошень, в приймальні тощо) для працівників юридичної особи.

4

5

Компанія публічно повідомляє в ЗМІ про підтримку та відданість свого вищого керівництва принципу «нульової терпимості» до проявів корупції.

Уповноважений з антикорупційної програми

(Ст. 64 Закону України «Про запобігання корупції»)

Уповноважений є посадовою особою юридичної особи, що призначається відповідно до законодавства про працю керівником юридичної особи або її учасниками (засновниками) у порядку, передбаченому ухваленою антикорупційною програмою.

Уповноваженим може бути фізична особа, яка здатна за своїми діловими та моральними якостями, професійним рівнем, станом здоров'я виконувати відповідні обов'язки.

Не може бути призначена на посаду Уповноваженого особа, яка:

1

Має непогашену чи не зняту в установленому законом порядку судимість

2

За рішенням суду визнана недієздатною чи дієздатність якої обмежена

3

Звільнена з посад у державних органах, органах влади Автономної Республіки Крим, органах місцевого самоврядування за порушення присяги або у зв'язку з вчиненням корупційного правопорушення чи правопорушення, пов'язаного з корупцією, - протягом трьох років з дня такого звільнення.

Задачі, обов'язки та права Уповноваженого:

1

Моніторинг виконання антикорупційної програми

2

Забезпечення того, щоб юридична особа відповідала нормативним вимогам і внутрішній політиці антикорупційної програми

3

Розгляд і встановлення стандартів для професійної та чесної поведінки

ОСНОВНІ ПРИНЦИПИ КОМПЛАЄНС

4

Розробка та оновлення
внутрішньої політики для
зниження ризиків порушень
законів і правил юридичної особи

5

Отримання інформації
про прояви корупції

6

Турбота про захист викривачів

7

Канал зв'язку між Агентством
і юридичною особою

8

Звітність засновникам (директо-
рам) юридичної особи про вико-
нання антикорупційних заходів

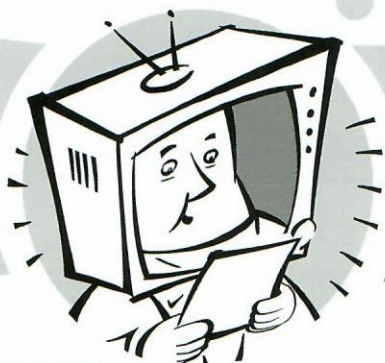

Основні елементи антикорупційної програми

Лінії довіри – робочий інструмент комплаєнс-політики:

1

Можливість для співробітників надати інформацію анонімно

Можливість для компанії отримати інформацію про реальний стан речей

2

3

Можливість для компанії вжити заходів з мінімізації/усунення ризиків

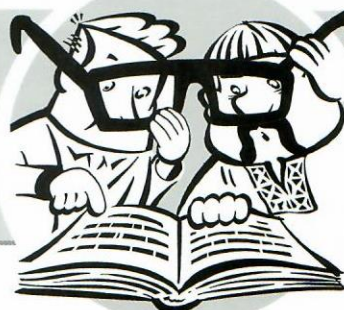

Легкий доступ для співробітників

4

5

Наявність чіткої інформації про користування

6

Наявність письмових гарантій компанії не вживати заходів щодо встановлення джерела інформації, отриманої через лінії довіри

Наявність письмових гарантій компанії перевіряти кожне повідомлення, отримане через лінію довіри

7

8

Можливість призначити і провести внутрішнє розслідування за вказаними фактами

Можливість проаналізувати мотиви джерела інформації та врахувати такі мотиви при проведенні внутрішнього розслідування

9

10

Застосування санкцій за порушення локальних нормативних актів компанії, звільнення, звернення до правоохоронних органів

Комплаєнс-застереження

1 Для трудового договору, правил внутрішнього трудового розпорядку або посадової інструкції:

«Працівник зобов'язується дотримуватись антикорупційного законодавства України, у тому числі антикорупційної політики організації та інших локальних нормативних актів, що регулюють відносини з протидії корупції»

2 Для договорів з партнерами всередині країни:

«При виконанні своїх зобов'язань за цим Договором Сторони, їхні афілійовані особи, працівники або представники гарантують дотримання антикорупційного законодавства України, а саме: не передають, не пропонують та не обіцяють від імені або в інтересах юридичної особи виплати будь-яких грошових коштів або цінностей, прямо або непрямо, будь-яким особам для здійснення впливу на дії або рішення цих осіб з метою отримати будь-які переваги над іншими»

АНЕКДОТ

- Масштаб нашої корупції просто в голові не вкладається!
- Проте добре вкладається у валізі.

ЦИТАТА

«Ті, що купляють владу за гроші, звикають отримувати з неї прибуток».

Аристотель

3 Для міжнародних контрактів:

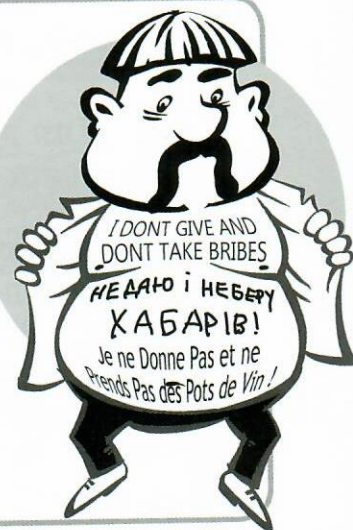
a

При виконанні своїх зобов'язань за цим Договором Сторони, їхні афілійовані особи, працівники або посередники не виплачують, не пропонують виплатити і не дозволяють виплату будь-яких грошових коштів або цінностей, прямо або непрямо, будь-яким особам для здійснення впливу на дії або рішення цих осіб з метою отримати будь-які неправомірні переваги.

b

При виконанні своїх зобов'язань за цим Договором Сторони, їхні афілійовані особи, працівники або посередники не здійснюють дії, що кваліфікуються застосовним для цілей цього Договору законодавством як дача/одержання хабара, комерційний підкуп, а також дії, що порушують вимоги застосовного законодавства і міжнародних актів про протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом.

c

У разі виникнення у Сторони підозр, що сталося або може статися порушення будь-яких положень цієї Статті, відповідна Сторона зобов'язується повідомити іншу Сторону у письмовій формі. Після письмового повідомлення відповідна Сторона має право призупинити виконання зобов'язань за цим Договором до отримання підтвердження, що порушення не відбулося або НЕ відбудеться. Це підтвердження повинно бути надіслане протягом десяти робочих днів з дати направлення письмового повідомлення.

d

У письмовому повідомленні Сторона зобов'язана посилається на факти або надати матеріали, що достовірно підтверджують або дають підставу припускати, що сталося або може статися порушення будь-яких положень цієї Статті контрагентом, його афілійованими особами, працівниками або посередниками, що виражається у діях, які кваліфікуються застосовним законодавством як дача або одержання хабара, комерційний підкуп, а також у діях, що порушують вимоги застосовного законодавства та міжнародних актів про протидію легалізації доходів, одержаних злочинним шляхом.

e

У разі порушення однією Стороною зобов'язань утримуватися від заборонених в Статті 1 цього Договору дій та/або неотримання іншою Стороною у встановлений цим договором термін підтвердження, що порушення не відбулося або не відбудеться, інша Сторона має право розірвати договір в односторонньому порядку повністю або частково, направивши письмове повідомлення про розірвання. Сторона, з чиєї ініціативи був розірваний цей Договір відповідно до положень цієї Статті, вправі вимагати відшкодування реального збитку, що виник в результаті такого розірвання.

Стандарти взаємовідносин у рамках комплаєнс-політики

А. Партнери по бізнесу

1 УСІ ДІЛОВІ ПАРТНЕРИ ПОІНФОРМОВАНІ ПРО АНТИКОРУПЦІЙНУ ПОЛІТИКУ ТА ПРОЦЕДУРИ НАШОЇ КОМПАНІЇ. Компанія публічно повідомляє про застосування антикорупційної програми у відношенні ділових партнерів. Компанія включає до Угод/Контрактів/Договорів з діловими партнерами АНТИКОРУПЦІЙНЕ КОМПЛАЄНС-ЗАСТЕРЕЖЕННЯ.

2 Дочірні компанії, над якими материнська компанія здійснює ефективний контроль, **ЗОБОВ'ЯЗАНІ ЗАПРОВАДИТИ АНАЛОГІЧНУ АНТИКОРУПЦІЙНУ ПРОГРАМУ.**

ЦИТАТА

«Партнерство без письмової угоди – російська рулетка».

Леслі Корвін

3 КОМПАНІЯ НЕ СПРИЙМАЄ
КОМЕРЦІЙНИЙ ПІДКУП
для встановлення ділових
відносин зі своїми партнерами.

4 ДІЛОВІ ПАРТНЕРИ МОТИВУЮТЬСЯ
ДО ДОТРИМАННЯ
АНТИКОРУПЦІЙНИХ СТАНДАРТІВ
КОМПАНІЇ за допомогою
застосування комерційних, правових
та репутаційних стимулів і санкцій.

5 ПРИ ВИБОРІ НОВОГО ДІЛОВОГО
ПАРТНЕРА КОМПАНІЯ
ПОГОДЖУЄТЬСЯ НА ВЗАЄМНУ
ПОПЕРЕДНЮ ПЕРЕВІРКУ,
спрямовану на виключення
можливості участі в корупційних
схемах, шахрайстві і відмиванні
грошей, одержаних незаконним
шляхом.

На що обов'язково потрібно звертати увагу
при обранні партнера

1

Партнерові не висувалися
звинувачення у корупційній
діяльності

2

МАЄ ХОРОШУ РЕПУТАЦІЮ
(слід провести комплексну
перевірку)

3

МАЄ СТАБІЛЬНИЙ
ФІНАНСОВИЙ СТАН
(необхідно отримати інформацію
про фінансовий стан)

4

ПАРТНЕР ЗАСЛУГОВУЄ
НА ДОВІРУ ТА ВОЛОДІЄ
НЕОБХІДНИМ ДОСВІДОМ
(необхідно одержати ділові
рекомендації)

5

Партнер не внесений в «чорний перелік» постачальників

У відношенні контрагента не виявлений конфлікт інтересів зі співробітниками компанії

6

7

МАСШТАБ БІЗНЕСУ КОНТРАГЕНТА ВІДПОВІДАЄ ПАРАМЕТРАМ ДОГОВОРУ, або контрагент не є посередником за відсутності достатніх обґрунтувань доцільності таких взаємин, або має ліцензію для здійснення діяльності за договором

ЩОДО КОНТРАГЕНТА НЕ ІСНУЄ ДОДАТКОВОЇ НЕГАТИВНОЇ ІНФОРМАЦІЇ (дискваліфікація керівників, знаходження за адресою масової реєстрації, контрагент в стадії банкрутства або реорганізації, акціонери контрагента беруть участь у значній кількості інших юридичних осіб та інші ознаки організацій-одноденок).

8

Б. Конкуренти

1

Компанія не сприймає
КОМЕРЦІЙНИЙ ПІДКУП
для одержання конкурентних
переваг

2

Компанія не сприймає
ДАЧУ ХАБАРА ТА
ВИКОРИСТАННЯ
АДМІНІСТРАТИВНОГО
РЕСУРСУ для одержання
конкурентних переваг

3

Компанія не сприймає
ВИКОРИСТАННЯ
ІНСАЙДЕРСЬКОЇ ІНФОРМАЦІЇ
для одержання конкурентних
переваг

4

Компанія запобігає
та припиняє
МОНОПОЛІСТИЧНУ
ДІЯЛЬНІСТЬ й **НЕСУМЛІННУ**
КОНКУРЕНЦІЮ, викриваючи
недобросовісні дії
конкурентів

В. Громадські об'єднання та організації

1

Компанія приймає рішення про вступ до асоціації та об'єднання лише на базі РІШЕННЯ КЕРІВНИЦТВА КОМПАНІЇ та сплачує членські та вступні внески лише на підставі ПОЛОЖЕННЯ ПРО ЧЛЕНСЬКІ ВНЕСКИ АСОЦІАЦІЇ АБО ОБ'ЄДНАННЯ

Компанія інформує асоціацію або об'єднання, членом якої вона є, про відомі їй факти НЕДОБРОСОВІСНОЇ КОНКУРЕНЦІЇ, НЕЗАКОННОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ТА КОРУПЦІЙНИХ ДІЙ ІНШИХ ЧЛЕНІВ АСОЦІАЦІЇ АБО ОБ'ЄДНАННЯ

2

3

Компанія має СПЕЦІАЛЬНУ ПОЛІТИКУ І ПРОЦЕДУРИ ЩОДО УЧАСТІ В БЛАГОДІЙНИХ ФОНДАХ

Благодійні внески та спонсорська підтримка НЕ ЗДІЙСНЮЮТЬСЯ ДЛЯ ОДЕРЖАННЯ НЕПРАВОМІРНИХ ПЕРЕВАГ АБО ЯК ПРИКРИТТЯ КОРУПЦІЙНИХ ДІЙ

4

АНЕКДОТ

Дача хабара фальшивими грошима не підпадає ні під статтю про дачу хабара, ні під статтю про збут фальшивих грошей.

Г. Органи влади та їх представники

Бізнес-процеси та ділові відносини компанії здійснюються НА БАЗІ ЗАКОНОДАВСТВА УКРАЇНИ ТА ЗАСТОСОВУВАНОГО ІНОЗЕМНОГО ПРАВА. Всі ділові транзакції є прозорими та підзвітними

Компанія суворо забороняє всім своїм співробітникам ЗЛОВЖИВАННЯ СЛУЖБОВИМ СТАНОВИЩЕМ, ДАЧУ АБО ОДЕРЖАННЯ ХАБАРА, ІНШЕ НЕЗАКОННЕ ВИКОРИСТАННЯ СВОГО ПОСАДОВОГО СТАНОВИЩА з метою одержання вигоди у вигляді грошей, цінностей тощо для себе або для третіх осіб

У компанії впроваджена чітка, наочна і доступна ПОЛІТИКА ЗАБОРОНИ НА БУДЬ-ЯКІ ВІНАГОРОДИ ПРЕДСТАВНИКАМ ОРГАНІВ ВЛАДИ за спрощення, прискорення формальних процедур, а також за вирішення проблем, пов'язаних з проходженням інспекцій та перевірок

Політикою компанії визнається наявність ситуацій, коли винагороди за спрощення формальних процедур уникнути неможливо (наприклад, коли існує загроза здоров'ю, безпеці або збереженню майна), і передбачаються **ЧІТКІ ПРОЦЕДУРИ РЕАГУВАННЯ НА ТАКІ СИТУАЦІЇ**

Зачекайте, треба порадитися з шефом.

Компанія **ВСТАНОВЛЮЄ ПОЛІТИКУ І ПРОЦЕДУРИ ЩОДО ВЗАЄМОВІДНОСИН З ПРЕДСТАВНИКАМИ ОРГАНІВ ВЛАДИ**, включаючи заборони, обмеження і дозволи, що забезпечують запобігання корупції на конкретному робочому місці, і закріплює її в корпоративних нормах своєї організації (посадових інструкціях тощо)

Компанія, керівництво компанії та співробітники компанії не мають права прямо впливати на прийняття рішень, що стосуються діяльності компанії, представниками органів влади. Участь у прийнятті рішень здійснюється лише через роботу представників компанії в комітетах, радах та інших колегіальних робочих групах, створених органами влади і діловими асоціаціями

Д. Наймані працівники

1 У Компанії діють ЧІТКА, ЯСНА І НАОЧНА ПОЛІТИКА І ПРОЦЕДУРИ, ЩО ВКЛЮЧАЮТЬ ЗАБОРОНИ, ОБМЕЖЕННЯ, ДОЗВОЛИ ТА САНКЦІЇ, ЩО ЗАБЕЗПЕЧУЮТЬ ЗАПОБІГАННЯ КОРУПЦІЇ НА КОНКРЕТНОМУ РОБОЧОМУ МІСЦІ. За реалізацію політики відповідає Уповноважений із запобігання корупції. Ознайомлення з антикорупційними заходами здійснюється при прийомі на роботу і з періодичністю не рідше одного разу на рік

2 КОМПАНІЯ ЗАОХОЧУЄ СПІВРОБІТНИКІВ ДО ІНФОРМУВАННЯ ПРО МОЖЛИВІ ФАКТИ КОРУПЦІЙНОЇ ПОВЕДІНКИ СВОЇХ СПІВРОБІТНИКІВ ЧЕРЕЗ «ЛІНІЮ ДОВІРИ»

3 У компанії впроваджена ЧІТКА, НАОЧНА І ДОСТУПНА ПОЛІТИКА ЩОДО ВРЕГУЛЮВАННЯ КОНФЛІКТУ ІНТЕРЕСІВ

4

Політикою компанії передбачається РОЗКРИТТЯ СПІВРОБІТНИКАМИ І ВІДПОВІДНИМИ ДІЛОВИМИ ПАРТНЕРАМИ ІНФОРМАЦІЇ ПРО МОЖЛИВІ КОНФЛІКТИ ІНТЕРЕСІВ, в т.ч. вимога до керівників вищої ланки про розкриття інформації про їхні доходи і активи (наприклад, винагороди, права власності, інвестиції, дорогі подарунки та інші бонуси). Вимога про розкриття інформації про активи розповсюджується на членів сімей вищого керівництва

ЦИТАТА

«Думаючи, що все можуть купити за свої багатства, багато людей, насамперед, продали себе».

Френсіс Бекон

ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ

за порушення антикорупційного законодавства,
що застосовується до бізнесу законодавством України

дисциплінарна

адміністративна

цивільно-правова

кримінальна для
фізичних осіб

кримінальна для
юридичних осіб

Адміністративна відповідальність

Адміністративні правопорушення, пов'язані з корупцією

Порушення обмежень стосовно
сумісництва та суміщення з іншими
видами діяльності (ст. 172-4)

Порушення встановлених законом
обмежень стосовно отримання
подарунків (ст. 172-5)

Порушення вимог щодо запобігання та врегулювання конфлікту інтересів (ст. 172-7)

Незаконне використання інформації, що стала відома особі у зв'язку з виконанням службових повноважень (ст. 172-8)

Порушення вимог фінансового контролю (ст. 172-6)

АНЕКДОТ

Якого чиновника не візьми – альфонс на альфонсі! Дружини працюють як коні, заробляють мільйонні статки, горбяться на трьох фірмах, гарують на гектарах та утримують по декілька будинків!!!

АДМІНІСТРАТИВНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ

Невжиття заходів
протидії корупції (ст. 172-9)

Невиконання законних вимог
(приписів) Національного
агентства з питань запобігання
корупції (ст. 188-46)

Перестану брати, коли
буде оголошена повна перемога
над корупцією!

Невиконання законних вимог
посадових осіб Національного
антикорупційного бюро України
(ст. 185-13)

Порушення права на інформацію
та права на звернення (ст. 212-3)

АНЕКДОТ

- У вас є знайомі
чиновники,
що не крадуть?
- Є, звичайно.
Ті, що вже
сидять.

ЦИТАТА

«Хто хоче розбагатіти
протягом дня, буде повішаний
протягом року».
Леонардо да Вінчі

Санкції:

Накладення штрафу

Конфіскація доходу, одержаного від протизаконної діяльності

Позбавлення права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю на певний строк

Примітка:

Розмір штрафних санкцій за різними складами адміністративних правопорушень може сягати від п'ятдесяти до восьмисот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Строки притягнення до відповідальності:

Адміністративне стягнення може бути накладене протягом трьох місяців з дати виявлення правопорушення, але не пізніше одного року з дня його скоєння

У разі закриття кримінального провадження, але за наявності адміністративного порушення, адміністративне стягнення може бути накладене не пізніше, ніж через один місяць з дня закриття кримінального провадження

Кримінальна відповідальність

Види злочинів

1

Зловживання владою або службовим становищем (ст. 364 ККУ)

Зловживання повноваженнями особою, що надає публічні послуги (ст. 365-2)

3

2

Зловживання повноваженнями посадовою особою приватної компанії незалежно від організаційно-правової форми (ст. 364-1 ККУ)

Прийняття пропозиції, обіцянки або одержання неправомірної вигоди посадовою особою (ст. 368 ККУ)

4

ЦИТАТА

«Лише шелест купюр
заглушав шепіт розуму».

Ю. Мамчи

5 Службова підробка
(ст. 366 ККУ)

7 Підкуп службової особи
приватної компанії незалежно
від організаційно-правової
форми (ст. 368-3 ККУ)

6 Незаконне збагачення
(368-2 ККУ)

8 Підкуп особи, яка надає
публічні послуги
(ст. 368-4 ККУ)

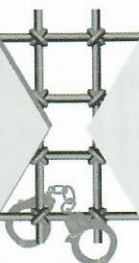
АНЕКДОТ
Чиновники вважають,
що корупція – це
мила дама, з якою
приємніше дружити,
ніж боротися.

9

Пропозиція, обіцянка або одержання неправомірної вигоди службовою особою (ст. 369 ККУ)

Зловживання впливом (ст. 369-2 ККУ)

10

Санкції:

Штраф у значному розмірі

Обмеження волі

Конфіскація майна

Позбавлення волі на серйозні терміни

Позбавлення права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю

Підстави для кримінальної відповідальності юридичних осіб:

1

Скоєння уповноваженою особою від імені та в інтересах юридичної особи корупційного або пов'язаного з корупційним злочину

Незабезпечення відповідальною посадовою особою компанії заходів для запобігання корупції, якщо це призвело до скоєння корупційного злочину

2

Санкції:

Штраф

Конфіскація майна

Ліквідація

АНЕКДОТ

Боротьба з корупцією у нас досягла таких висот, що вже жодних хабарів ні на що не вистачає.

ЦИТАТА

«Державний службовець: особа, яку обирає народ для розподілу хабарів»

Марк Твен

ПРИНЦИПИ КОРПОРАТИВНОЇ ЕТИКИ УКРАЇНИ

I. Преамбула

- Виходячи з кращих бізнес-результатів компаній з високим рівнем етики;
- зобов'язуючись дотримуватися прозорості та корпоративної етики, недопущення незаконної та неетичної поведінки працівників та забезпечити підхід до дотримання корпоративної етики за принципом «зверху вниз», як до основного принципу діяльності компанії;
- враховуючи той факт, що рівень корпоративної етики є одним з критеріїв для досягнення належної обачності, притаманної чесному і добросовісному бізнесмену;
- враховуючи згубні соціальні і ділові наслідки, спричинені неналежною корпоративною етикою та пов'язаною з цим заплямованою репутацією;
- виходячи із співпраці всіх зацікавлених сторін компанії, ділових та професійних асоціацій та інших ініціатив щодо впровадження належної корпоративної етики в Україні;
- пов'язуючи з кодексами поведінки, українськими та міжнародними нормами, а також документами в галузі корпоративної етики, особливо Рекомендаціями ОЕСР щодо належної практики у сфері внутрішнього контролю, етики і комплаєнсу від 2009 р.;
- починаючи з необхідності здійснення заходів з впровадження корпоративної етики на основі встановлених механізмів для виявлення та оцінки ризиків для корпоративної етики в кожній конкретній компанії;
- відзначаючи необхідність забезпечення корпоративної етики відповідно до розміру, правового статусу та діяльності, а також будь-яких конкретних географічних, правових та інших характеристик кожної окремої компанії; та
- закликаючи інших суб'єктів господарювання застосовувати ці принципи, щоб поліпшити загальні результати бізнес-діяльності та зміцнити соціальну відповідальність;

_____ (назва юридичної особи) цим ухвалює наступне

ПРИНЦИПИ КОРПОРАТИВНОЇ ЕТИКИ

II. Визначення термінів

Терміни, що використовуються для цілей цих принципів, мають таке значення:

БІЗНЕС-КОМПЛАЄНС означає діяльність компанії, що здійснюється у відповідності до законодавства, інших правил, діючих рекомендацій та внутрішніх положень компанії.

КОРПОРАТИВНА ЕТИКА включає в себе, на додаток до бізнес-комплаєнсу, діяльність компанії, що здійснюється у відповідності до належної ділової практики та етичних принципів.

ПОРУШЕННЯ КОРПОРАТИВНОЇ ЕТИКИ означає діяльність компанії, що не відповідає законодавству, іншим правилам, діючим рекомендаціям, внутрішнім положенням компанії та належній діловій практиці або етичним принципам.

РИЗИК КОРПОРАТИВНОЇ ЕТИКИ означає ризик порушення корпоративної етики, рівень якого залежить від ймовірності події та масштабів можливих наслідків у вигляді матеріальної чи моральної шкоди.

КОНФЛІКТ ІНТЕРЕСІВ виникає в тих випадках, коли не вигідні для компанії інтереси впливають або можуть впливати на здатність осіб об'єктивно виконувати свої обов'язки та завдання в інтересах компанії.

НЕДОРЕЧНА ПРОПОЗИЦІЯ означає пропозицію, обіцянку або надання невинуватених переваг, у тому числі незначних, таким чином, щоб впливати на людей, від яких залежить економічна активність, ефективність та оперативність діяльності компанії.

ОРГАН КОРПОРАТИВНОЇ ЕТИКИ означає особу або підрозділ компанії, уповноважений вживати заходи, пов'язані з корпоративною етикою, управлінням ризиками корпоративної етики, конфліктом інтересів, операціями з використанням конфіденційної інформації та розголошенням конфіденційних даних, підвищенням рівня поінформованості, навчанням та консультаціями з питань підвищення рівня етики, програм захисту для працівників, які сумлінно повідомляють про порушення корпоративної етики, а також в інших сферах, визначених керівництвом компанії.

III. Система корпоративної етики

1. **ЗОБОВ'ЯЗАННЯ.** У стратегічних документах та документах операційного характеру, а також у своїй повсякденній роботі, органи управління та контролю/нагляду компанії повинні чітко та недвозначно наголосити на своєму особистому зобов'язанні та обов'язку всіх інших зацікавлених сторін компанії поважати корпоративну етику за всіх обставин та умов.
2. **СТРАТЕГІЯ.** У співпраці із зацікавленими сторонами, в найкоротший термін орган управління повинен в окремому документі або як частину бізнес-стратегії підготувати стратегію компанії щодо створення та/або підтримання та розвитку корпоративної етики, а також забезпечити, щоб дочірні компанії зробили те ж саме.

3. **ПОВНОВАЖЕННЯ.** За погодження і з наглядовим органом, орган управління доручає контроль над корпоративною етикою, як незалежну та автономну функцію, одному або декільком членам керівництва компанії, які виступатимуть в якості органу контролю корпоративної етики. Цей орган повинен отримувати кваліфіковану і належним чином оплачувану професійну підтримку, а також повинен мати відповідні матеріальні засоби та повноваження для того, щоб належним чином виконувати свої функції. Це також включає в себе автономне право звітувати спочатку органам управління, а потім наглядовим органам компанії, а також іншим внутрішнім та зовнішнім органам контролю.
4. **ПРОФЕСІЙНА ДОПОМОГА.** Для дотримання корпоративної етики, орган контролю корпоративної етики повинен негайно створити систему професійної підтримки для органів управління та наглядових органів компанії, а також всіх співробітників та, якщо це можливо, для своїх бізнес-партнерів.
5. **КОДЕКС.** У співпраці із зацікавленими сторонами, орган управління повинен негайно ініціювати процедури щодо прийняття або перегляду Кодексу поведінки та/або Програми комплаєнс, які будуть обов'язковими для виконання для всіх працівників, а також для дочірніх компаній.
6. **МОТИВАЦІЯ.** Орган управління повинен створити механізм, за допомогою якого орган контролю корпоративної етики повинен забезпечити, що всі співробітники позитивно вмотивовані діяти таким чином, який сприятиме вдосконаленню системи корпоративного етики або свідчитиме про високий рівень корпоративної етики, включаючи випадки сумнісного та обгрунтованого інформування про випадки порушення корпоративної етики.
7. **ВНУТРІШНІЙ КОНТРОЛЬ.** Компанія повинна запровадити та підтримувати процедури контролю для забезпечення справедливого ведення бізнесу відповідно до принципів розподілу обов'язків та визначення відповідальності, принципу «подвійного контролю» в ключових сферах ризику та встановлення критеріїв для призначення, нагородження та звільнення тих, хто виконує функції контролю.
8. **ДІЛОВІ ПАРТНЕРИ.** За погодження з бізнес-партнерами, компанія повинна підготувати заходи, запити та умови дотримання корпоративної етики по відношенню до своїх бізнес-партнерів, які, серед іншого, включатимуть в себе належним чином документально оформлену комплексну перевірку можливих ризиків до і після прийняття рішення про вступ в ділові відносини, регулярний контроль їх співпраці з компанією, інформування про зобов'язання, взяті компанією, щодо дотримання корпоративної етики. Грунтуючись на виявлених ризиках корпоративної етики, компанія повинна вимагати, щоб її ділові партнери дотримувалися тих же принципів.
9. **АНТИКОРУПЦІЙНА СТАТТЯ.** Орган управління компанії зобов'язаний сформулювати застереження про неприпустимість корупції і, залежно від характеру та цінності договірних відносин, почати включати антикорупційну статтю в контракти з партнерами, а також прагнути включити її в угоди з субпідрядниками партнерів.

10. ЗАХИСТ ОСІБ, ЯКІ ПОВІДОМЛЯЮТЬ ПРО ПОРУШЕННЯ КОРПОРАТИВНОЇ ЕТИКИ.

Орган контролю корпоративної етики повинен в найкоротший термін створити механізм для внутрішнього та конфіденційного інформування про порушення і захисту усіх осіб, які повідомляють про порушення корпоративної етики, в тому числі тих, хто - незважаючи на отримані доручення - не бажають порушувати професійні, юридичні та етичні норми, і хто готовий сумлінно або на основі логічного висновку про достовірність своєї інформації повідомити про порушення корпоративної етики.

11. ВІДПОВІДЬ НА ПОВІДОМЛЕННЯ ПРО ПОРУШЕННЯ. Орган контролю корпоративної етики, за погодженням з органом управління, повинен створити механізм, який буде забезпечувати відповідну та ефективну реакцію на повідомлення, добросовісно надані особами, згаданими у попередньому пункті, і який, захищаючи особистість викривачів, разом з тим забезпечує оперативне інформування органу управління і, за необхідності, наглядового органу про встановлені та усунені порушення.

12. САНКЦІЇ. Орган управління повинен забезпечити, щоб визначення дисциплінарних порушень та процедури застосування санкцій за такі порушення уможливлювали застосування ефективних, пропорційних та стримуючих санкцій для співробітників на всіх рівнях компанії, які порушують корпоративну етику.

13. КОМПЕТЕНТНІСТЬ ТА ВІДПОВІДНІСТЬ УПРАВЛІНСЬКОГО ПЕРСОНАЛУ. Орган управління повинен, в найкоротший термін, забезпечити прийняття та реалізацію правил та процедур для початкової та періодичної перевірки компетентності та відповідності управлінського персоналу компанії, де «компетентність» стосується рівня їх знань, професійної кваліфікації та досвіду, а «відповідність» - їх особистої та фінансової етики, а також будь-яких конфліктів інтересів.

14. ПРОЗОРІСТЬ ТА ЗВІТНІСТЬ. Орган управління повинен включати звіти про корпоративну етику в загальні звіти компанії або регулярні річні звіти і для цієї мети, і у співпраці з усіма зацікавленими сторонами компанії, визначити показники для звітності та моніторингу прогресу в цій області.

IV. Управління ризиками корпоративної етики

1. Орган управління компанії зобов'язаний:

- а. через орган контролю корпоративної етики створити механізм для регулярної та повної ідентифікації ризиків корпоративної етики, їх оцінки, а також систематичного та незалежного нагляду за ефективністю реалізації заходів з управління ризиками.

2. Орган контролю корпоративної етики зобов'язаний:

- а. забезпечити застосування найновітніших методів і професійних та етичних стандартів;
- б. під час виявлення та оцінки ризиків, використовувати різні джерела для збору інформації та різні методи роботи. Водночас, орган контролю повинен підготувати список

показників порушень корпоративної етики та визначити можливі ризики для корпоративної етики, вірогідність їх виникнення та ступень тяжкості можливих наслідків;

- в. приділяти особливу увагу питанням ефективності процедур з виявлення та запобігання хабарництву в Україні та за кордоном, шантажу компанії, здійснення виплат за спрощення процедур і формальностей, легалізації доходів, отриманих незаконним шляхом, здійснення операцій з використанням конфіденційної інформації, переслідування на робочому місці та конфлікту інтересів, а також регулюванню в таких сферах, як подарунки, прояви гостинності, відрядження, політичні внески, пожертвування та спонсорство;
- г. всебічно та своєчасно інформувати органи управління та контролю про висновки, пропозиції та рекомендації щодо усунення ризиків або порушень, а також створити механізм для систематичного та незалежного контролю за здійсненням, точністю та ефективністю заходів з управління ризиками корпоративної етики.

V. Навчання та співробітництво

1. Орган управління компанії зобов'язаний:

- а. забезпечити професійну освіту та навчання з корпоративної етики, а також регулярну звітність про прийняті документи, які стосуються всіх співробітників, особливо членів органу контролю корпоративної етики, а також тих осіб, які виконують завдання на робочих місцях та належать або можуть потенційно належати до групи високого рівня ризику у сфері корпоративної етики; а також, в разі необхідності, розширити цю діяльність на бізнес-партнерів;
- б. забезпечити в області корпоративної етики повну співпрацю з наглядовими органами, особливо у формі надання визначених та необхідних даних, інформації та документації, що стосується підозрюваного порушення у сфері корпоративної етики;
- в. забезпечити умови для співпраці з комерційними організаціями, професійними асоціаціями у вигляді механізму для обміну знаннями, досвідом, пропозиціями, рішеннями та останніми досягненнями, пов'язаними із забезпеченням корпоративної етики.

- 2. Департамент з управління персоналом компанії повинен, у співпраці з органом контролю корпоративної етики, підготувати програму початкової, періодичної та спеціальної професійної підготовки та освіти, яка включає, принаймні, базові знання з корпоративної етики та її цілей, індикаторів для виявлення ризиків корпоративної етики, виявлених ризиків та заходів з управління такими ризиками.